

відсилання не до стандартів, норм, правил і технічних умов, а лише до нормативно-правових актів [5], що, на нашу думку, є невдалим і потребує змін.

Висновки. Отже, слід зауважити, що предмет злочину, передбаченого ст. 227 КК України, на законодавчому рівні визначений недосконало. Досліджуючи проблемні питання предмета злочину, передбаченого ст. 227 КК України, ми дійшли висновку, що зазначена стаття потребує змін. Зокрема, ми пропонуємо наступне:

– по-перше, з назви статті виключити вказівку лише на ринок України, тим самим зробити реальну можливість застосовувати цю статтю до умисного введення в обіг (випуск на ринок) небезпечної продукції, призначеної на експорт, і територіально не обмежувати дії винних осіб лише ринком України;

– по-друге, в диспозиції статті відсилати не лише до нормативно-правових актів, а враховувати стандарти, норми, правила і технічні умови в частині положень щодо визначення небезпечності продукції.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. (з наступними змінами) (ст. 4) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
2. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 23 грудня 1997 р. (з наступними змінами) (ст. 1) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр>.
3. Дудоров О.О., Дудорова К.Б. Умисне введення в обіг на ринку України небезпечної продукції: проблеми кваліфікації та вдосконалення законодавства // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 2 (I). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stattionline.org.ua/index.php/pravo/76/11997-umisne-vvedennya-v-obig-na-rinku-ukraini-nebezpechnoi-produkcii-problemi-kvalifikacii-ta-vdoskonalennya-zakonodavstva.html>.
4. Готін О.М. Кримінальна відповідальність за випуск або реалізацію недоброякісної продукції в умовах ринкової економіки (проблеми теорії та практики) : дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / О.М. Готін. – Луганськ, 2003. – 214 с.
5. Хавронюк М.І. Передумови криміналізації злочинного порушення права споживачів на безпечність продукції та пропозиції для законодавця // Публічне право. – 2011. – № 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakonoproekt.org.ua/peredumovi-kriminalizatsiji-zlochinnogho-porushennya-prava-spozhyvachiv.aspx>.

НІКІТІН А. О.,

студент

Інституту підготовки кадрів

(Національна академія прокуратури України)

УДК 343.24

ЗАГАЛЬНОПРАВОВІ НАСЛІДКИ СУДИМОСТІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

У статті досліджуються теоретичні та практичні проблемні аспекти застосування загальноправових наслідків судимості. Виділено окремі групи загальноправових наслідків судимості, передбачених чинним законодавством України. Звертається увага на концепцію створення єдиного нормативно-правового акту, який передбачав би всі існуючі загальноправові наслідки судимості.

Ключові слова: судимість, загальноправові наслідки, обмеження, покарання, кримінальна відповідальність.

В статье исследуются теоретические и практические проблемные аспекты применения общеправовых последствий судимости. Выделены отдельные группы общеправовых последствий судимости, предусмотренных действующим законодательством Украины. Обращается внимание на концепцию создания единого нормативно-правового акта, который предусматривал бы все существующие общеправовые последствия судимости.

Ключевые слова: судимость, общеправовые последствия, ограничение, наказание, уголовная ответственность.

The article researches the theoretical and practical problematic aspects of application of the general legal consequences of conviction, permitted by applicable law of Ukraine. It pays attention for the concept of creation the single regulatory act, which would foresee all existing general legal consequences of conviction.

Key words: conviction, general legal consequences, abridgement, punishment, criminal liability.

Вступ. Боротьба зі злочинністю є одним із головних завдань України в контексті розбудови справжньої демократичної держави. При цьому дуже важливого значення набувають заходи щодо попередження злочинності, що покладено в основу такого інституту кримінального права як інститут покарання. У свою чергу судимість є таким кримінально-правовим явищем, яке часто пов'язують із закріпленням цілей покарання, розглядають як завершальну стадію кримінальної відповідальності.

Проблема загальноправових наслідків судимості є однією з найбільш дискусійних серед науковців, які займаються розробкою теоретичних питань, пов'язаних з інститутом судимості. Невизначеними залишаються їх місце, роль та необхідність закріплення в чинному законодавстві України. Проблемним питанням досі залишається проблема систематизації загальноправових наслідків судимості в єдиному нормативно-правовому акті.

У різний час внесок у розробку дослідження кримінально-правового інституту судимості та його наслідків зробили такі вчені, як М.В. Граматчиков, С.І. Зельдов, В.О. Навроцький, Є.О. Письменський, Т.Г. Понятовська, А.О. Расюк, В.І. Тютюгін та інші. Однак і досі, аналізуючи фахову юридичну літературу, можна дійти висновку, що ці питання потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою цієї статті є висвітлення і заповнення прогалин у дослідженні загальноправових наслідків такого інституту кримінального права як судимість. Визначення їх місця, підстав застосування, класифікації тощо.

Результати дослідження. Передбаченість загальноправових наслідків судимості випливає зі змісту ч. 2 ст. 88 Кримінального кодексу України (далі – КК України): «Судимість має правове значення у разі вчинення нового злочину, а також в інших випадках, передбачених законами України» [1]. Власне, ці «інші випадки, передбачені законами» і є підставою для визнання існування загальноправових обмежень. Водночас дана норма КК України кореспондується з конституційно-правовою нормою, закріпленою в ч. 2 ст. 63 Конституції України: «Засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду» [2]. А отже, відповідне положення кримінального закону повністю відповідає Основному Закону України.

Говорячи про поняття загальноправових наслідків судимості, необхідно зазначити, що в науці наголошується саме на галузевій належності даних правообмежень, а також на відсутності залежності їх від конкретної міри призначеного покарання.

На нашу думку, найбільш вдалим є поняття, запропоноване Є.О. Письменським, який під загальноправовими наслідками судимості розуміє «певні правові обмеження щодо судимих осіб, які передбачені нормами різних галузей права (крім кримінального) і застосовуються протягом усього або частини строку судимості, але не пов'язані із призначенням покаранням» [3, с. 136]. Окрім того, зазначені наслідки судимості різноманітні за своїм змістом, не всі мають імперативний характер, однакове коло осіб, на яких вони поширюються, строк, протягом якого діють [4, с. 13]. Дане визначення найбільш повно враховує майже всі характерні ознаки загальноправових наслідків судимості. Однак, на нашу думку, дане поняття не відображає те, що такі наслідки не просто «передбачені нормами різних галузей права», а й містяться в різноманітних законодавчих актах.

Одним із найважливіших проблемних питань, пов'язаних із загальноправовими наслідками судимості, є визначення місця та необхідності загальноправових наслідків судимості взагалі. У контексті даної проблеми необхідно згадати про відповідну дискусію, яка панує ще з радянських часів. За спостереженнями В.В. Граматчикова, така дискусія вперше постала в юридичній літературі 60-80-х рр. минулого століття. Ряд авторів виступали за відмову від даного інституту та пропонували ліквідувати не лише загально-, а й кримінально-правові наслідки судимості. Однак даний інститут був збережений, і більшість науковців наголошували на тому, що зміст судимості складають кримінально-правові та загальноправові наслідки судимості, але була і друга група науковців, які відзначали, що судимість – це категорія виключно кримінально-правова, а загальноправові наслідки належать до заходів постпенітенціарного впливу [5, с. 11-12].

Слід погодитися з думкою тих авторів, які відносять до змісту судимості як кримінально-правові, так і загальноправові наслідки. Так, С.І. Зельдов, вказуючи на те, що «загальноправові наслідки судимості регламентуються нормами не кримінального, а інших галузей права, що, на перший погляд, створює видимість їх індивідуальності для кримінального права», водночас зазначає, що «насправді ж, загальноправові наслідки судимості, регульовані нормами адміністративного, трудового, цивільного права, не позбавлені елементів кари, оскільки підставою їх застосування служить судимість особи – стан у кримінально-правовому відношенні. Тому правомірна інтеграція інституту судимості, незважаючи на його неоднорідність, саме у кримінальному праві» [6, с. 65]. Хоча цілі інституту судимості та покарання певною мірою містять низку тотожних ознак, водночас за своєю сутністю вони є досить різними. Так, кара як одна з цілей покарання деякими науковцями виділяється і як одне із завдань судимості. Але якщо говорити про судимість, то вона спрямована перш за все на перевірку досягнення, а також закріплення цілей покарання. Засобами досягнення такого закріплення є саме правообмежувальні наслідки судимості. Таким чином, необхідно погодитися із С.І. Зельдовим, який, по суті, розглядає загальноправові наслідки саме в такій якості. Окрім кари

загальноправові наслідки судимості виконують й інші завдання, такі як загальне та спеціальне запобігання вчиненню злочинів, будучи важливим елементом у системі інституту судимості.

У контексті даної дискусії слід згадати висловлювання В.В. Голіни, яка з одного боку зазначає, що «зауваження щодо виключності і тимчасовості загальноправових наслідків судимості, які обмежені строками погашення та зняття судимості, наводять на думку про їх доцільність, адже кримінально-правова статистика свідчить про те, що і після погашення чи зняття судимості вчиняються злочини», з іншого боку – наводить слушну думку про те, що «загальноправові обмеження враховують суспільну думку», а «у свідомості людей ще залишаються сумніви відносно тих, хто відбув покарання, про їх дійсне виправлення». Таким чином, автор робить загальний висновок про те, що дані правообмеження «відіграють роль додаткового соціального фільтра, що не дає можливості криміналізувати найважливіші сфери суспільних відносин» [7, с. 47-50]. На нашу думку, даний аргумент на користь існування загальноправових наслідків судимості є досить слушним, проте постає логічне питання, чи розвіються сумніви суспільства щодо виправлення судимих осіб із часом взагалі. Очевидно, що певна частина людей буде негативно сприймати таку особу завжди.

На противагу вказаним міркуванням в юридичній літературі, як зазначалося вище, існує думка щодо віднесення загальноправових наслідків судимості до заходів постпенітенціарного впливу. Цієї точки зору дотримується й А.А. Абдурахманова, яка вказує, що «судимість є кримінально-правовою категорією. В її зміст входять наслідки кримінально-правового та кримінально-виконавчого характеру. Наслідки ж загальноправового характеру не становлять зміст судимості, а складають зміст заходів постпенітенціарного впливу, які повинні бути закріплені у кримінально-виконавчому законодавстві» [8, с. 48]. Як вже було зазначено, загальноправові наслідки належать до змісту судимості і розглядаються нами як один із засобів останньої в закріпленні цілей покарання, виконуючи покладені на неї завдання.

Іншим проблемним питанням у дослідженні загальноправових наслідків судимості є визначення підстави їх застосування до особи залежно від виду вчиненого нею злочину. Так, Є.О. Письменський пропонує підставою для застосування до особи обмежень загальноправового характеру вважати наявність судимості лише за умисний злочин [4, с. 13]. Схожої думки дотримується й А.О. Расюк, яка вважає, що «настання деяких загальноправових наслідків судимості повинно безпосередньо залежати від того, за який злочин за-суджений винний – умисний чи необережний» [9, с. 152]. На нашу думку, лише вчинення умисного злочину визначає усвідомлену спрямованість особи на настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, котрі виражаються не лише у шкоді, заподіяній суспільним відносинам, поставленим під охорону кримінального закону, а й повною мірою в усвідомленні негативних наслідків, які настануть для самої особи, серед яких й обмеження загальноправового характеру. Тому слід погодитися з думкою Є.О. Письменського в контексті визначення підстави застосування досліджуваних наслідків судимості.

Водночас проблема полягає в тому, що проаналізувавши відповідні законодавчі акти України, в яких викладені норми, які передбачають конкретні обмеження загальноправового характеру, можна зробити висновки про настання таких наслідків безвідносно до конкретного виду злочину, вчиненого особою. Більше того, часто такі наслідки застосовуються за сам факт засудження особи в минулому, тобто незалежно від факту погашеної або знятої судимості. Із цього приводу слід погодитися з міркуванням А.О. Расюк, яка слушно зазначає, що «вітчизняне законодавство в багатьох випадках передбачає певні обмеження прав людини не лише щодо осіб, які мають судимість, а й щодо осіб, судимість яких була погашена або знята». Водночас автор стверджує, що така позиція законодавця «є досить-таки вразливою, бо фактично позбавляє сенсу саме існування нормативних положень про погашення або зняття судимості. Вибірковий підхід до оцінки правового значення припиненої судимості передусім суперечить змісту ч. 1 ст. 88 КК, що пов'язує момент припинення судимості з її погашенням або зняттям» [10, с. 104]. І це є досить очевидним, оскільки момент припинення судимості, закріплений у ст. 88 КК України, стосується припинення всіх правообмежувальних наслідків, які такий правовий стан особи породжує. Інакше створюється колізія між ч. 1 та ч. 2 ст. 88 КК України, яка (ч. 2) передбачає існування загальноправових наслідків судимості.

Таким чином, підстава застосування загальноправових наслідків судимості законодавчо не визначена і взагалі не простежується. На нашу думку, це насамперед пов'язано з «розкиданістю» загальноправових наслідків судимості по різних нормативно-правовим актам, які містять норми, що регулюють різні галузево-правові відносини й, окрім цього, прийняті в різні часи.

Говорячи про класифікацію загальноправових наслідків судимості, перш за все необхідно зазначити про її значення. В.В. Голіна слушно зауважує, що класифікації судимості «мають певне теоретичне і практичне значення, оскільки, з одного боку, поглиблюють знання про правову природу обмежень, а з іншого – сприяють виваженішому підходу до пропозицій щодо інтеграції чинних (і можливих майбутніх) норм про правові наслідки, розповсюджених у різних галузях права, в єдиний закон» [7, с. 30]. Слід погодитися із практичним значенням класифікації, адже, як зазначалося вище, загальноправові наслідки судимості закріплюються в чисельних нормативно-правових актах, що регулюють різні галузі права. Досить складним є процес їх систематизації, а відповідні класифікації є нічим іншим, як певною систематизацією таких наслідків, що в майбутньому може стати в нагоді під час створення законопроекту про правові наслідки судимості.

В юридичній літературі робилося чимало спроб класифікації загальноправових наслідків судимості, що характеризуються різними підставами для її здійснення. Часто такі спроби дуже складно назвати класифікаціями, оскільки деякі науковці просто «перераховують види обмежень прав і свобод особи, яка перебуває у стані судимості, а інші – законодавчі акти, що містять такі обмеження та умови їх настання» [7, с. 30]. На наше переконання, сутністю будь-якої класифікації є обов'язково наявність у ній як практичного, так і теоретичного значення, а також здійснення нею певної систематизації існуючих явищ. Такою є, зокрема, класифікація загальноправових наслідків судимості, запропонована Є.О. Письменським, який здійснює систематизацію таких наслідків судимості «залежно від характеру і сфери правообмежень, що розповсюджуються на судимих осіб».

Відповідно, загальноправові наслідки поділяються на такі групи:

1. *Обмеження, пов'язані зі здійсненням державної влади та реалізацією права вільного доступу до державної служби, а також органів місцевого самоврядування.*

Так, відповідно до ст. 12 Закону України «Про державну службу», не можуть бути обраними або призначеними на посаду в державному органі та його апараті особи, які, зокрема, мають не зняту або не погашену судимість за вчинення злочину [11].

2. *Обмеження, пов'язані з реалізацією виборчого права.*

Так, згідно з ч. 4 ст. 9 Закону України «Про вибори народного депутата України», не може бути висунутий кандидатом й обраний депутатом громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку [12].

3. *Обмеження, пов'язані з реалізацією права на працю і здійсненням певних видів діяльності.*

Так, ч. 5 ст. 4 Закону України «Про аудиторську діяльність» закріплює положення, згідно з яким аудитором не може бути особа, яка має не погашену або не зняту судимість за вчинення злочину [13].

4. *Обмеження, пов'язані з реалізацією права на виконання військової служби.*

Так, відповідно до ч. 10 ст. 14 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», підлягає виключенню з військового обліку особа, що була раніше засуджена до позбавлення волі за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину [14].

5. *Обмеження, пов'язані з реалізацією права на свободу об'єднання й участі в діяльності громадських організацій.*

Так, ч. 3 ст. 12 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» передбачає, що не можуть бути членами зазначених громадських формувань особи, судимість з яких не знята або не погашена у встановленому законом порядку, та раніше засуджені за умисні злочини [15].

6. *Обмеження, пов'язані з реалізацією права на отримання громадянства України й імміграцію в Україну.*

Так, згідно зі ст. 9 Закону України «Про громадянство України», до громадянства України не приймається особа, яка засуджена в Україні до позбавлення волі за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину (до погашення або зняття судимості) з урахуванням рівня загрози для національної безпеки держави [16].

7. *Обмеження, пов'язані з реалізацією права на свободу пересування й вільний вибір місця проживання.*

Так, відповідно до ч. 2 ст. 12 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні», свобода пересування обмежується щодо осіб, які за вироком суду відбувають покарання у вигляді позбавлення або обмеження волі [17].

8. *Обмеження, пов'язані з реалізацією права на підприємницьку діяльність.*

Так, ст. 23 Закону України «Про господарські товариства» закріплює положення, згідно з яким особи, які мають не погашену судимість за крадіжки, хабарництво та інші корисливі злочини, не можуть займати у товариствах керівні посади і посади, пов'язані з матеріальною відповідальністю [18].

9. *Обмеження, пов'язані з реалізацією права на сім'ю.*

Так, п. 10 ч. 1 ст. 212 Сімейного кодексу України передбачено, що не можуть бути усиновлювачами особи, які, зокрема, мають не погашену чи не зняту в установленому законом порядку судимість за вчинення інших злочинів [19].

10. *Обмеження, пов'язані з реалізацією прав засудженого під час виконання покарання [3, с. 140-145].*

Мова йде про так звані кримінально-виконавчі наслідки, які іноді виділяють як окремий вид правообмежень судимості. Так, І.І. Митрофанов під поняттям кримінально-виконавчих наслідків судимості розуміє «сукупність певних правових обмежень, передбачених відповідними нормами кримінально-виконавчого права та встановлених щодо осіб, які перебувають у стані судимості» [20, с. 259]. Часто такі наслідки існують незалежно від факту припинення судимості. Серед таких положень можна згадати, наприклад, ч. 1 ст. 51 Кримінально-виконавчого кодексу України, відповідно до якої засуджені до покарання у вигляді арешту тримаються в умовах ізоляції з роздільним триманням чоловіків, жінок, неповнолітніх та засуджених, які раніше відбували покарання в місцях позбавлення волі [21]. Іншими словами, всі засуджені, що раніше відбували покарання в місцях позбавлення волі, незалежно від погашеної або знятої судимості, підлягають триманню ізольовано від інших категорій осіб. Так

само можна згадати ст. 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення», яка передбачає, що особи, яких уперше притягнуто до кримінальної відповідальності, підлягають розміщенню в камерах окремо від осіб, які раніше притягалися до кримінальної відповідальності [22].

Існування таких норм у чинному законодавстві України неправомірне, оскільки вони суперечать правовій природі інституту анулювання судимості, тому що припинення останньої на підставах, передбачених законом, завжди повинно означати і припинення всіх правообмежувальних наслідків, які мали місце до її анулювання.

Отже, поєднання двох критеріїв класифікації – сфери та характеру правообмежень – відображає чітку картину існуючих загальноправових наслідків судимості.

Аналізуючи судову практику щодо спорів, пов'язаних із застосуванням загальноправових наслідків судимості, на нашу думку, можна зробити висновок про загалом правильне застосування норм, що їх передбачають. Водночас зустрічаються випадки безпідставного врахування загальноправових наслідків судимості. Насамперед це стосується обмежень, пов'язаних із реалізацією права на сім'ю. Так, рішенням Миколаївського окружного адміністративного суду встановлено, що місцевим органом опіки та піклування було прийняте незаконне рішення в частині відмови у встановленні опіки Т. над малолітнім Н. Згідно з довідкою Управління інформаційно-аналітичного забезпечення УМВС України в Миколаївській області Т. була засуджена 27.10.1987 р. за ст. 17, 94, 43 КК України 1960 р. до 8 років позбавлення волі. Звільнена 27 жовтня 1995 р. Таким чином, Т. є несудимою особою і не може мати жодних негативних наслідків колишньої судимості [23]. Також постановою Ровеньківського міського суду Луганської області було встановлено, що Р. на час звернення до Служби у справах дітей із письмовою заявою про взяття його і дружини на облік кандидатів в усиновлювачі вже вважався таким, що не має судимості. Відмова у постановці його сім'ї на облік кандидатів в усиновлювачі порушує їх цивільні права. Тобто до Р., який вже за законом не вважається таким, що має судимість, застосовуються цивільно-правові обмеження, які передбачає стан судимості [24]. Таким чином, відповідні компетентні органи не врахували факт погашеної судимості, що призвело до прийняття ними незаконних рішень.

Останнім часом досить дискусійним у контексті досліджуваного питання є необхідність створення єдиного кодифікованого акта, який би містив всі загальноправові наслідки судимості, передбачені чинними законодавчими актами України. Науковці розділилися в поглядах щодо доцільності прийняття такого акта: одні наводять аргументи на користь його створення, інші – проти.

Так, А.О. Расюк стверджує, що «прийняття такого закону сприяло б не лише створенню юридичних гарантій проти порушення прав зазначених осіб, а й дотриманню ними обов'язків, що випливають з їх правового стану» [10, с. 105]. В.В. Голина навіть пропонує назву майбутнього нормативно-правового акта – Закон України «Про правові наслідки судимості». Водночас слушно зазначає, що створення такого акта ускладнюється не лише тим, що необхідно систематизувати всі загальноправові наслідки, які містяться не лише в законах, а й підзаконних актах, але й створити низку загальних норм, якими будуть регулюватися ті правообмеження, що можуть бути створені законодавцем у майбутньому [7, с. 68]. А.А. Андреев переконаний, що «виникнення та реалізація будь-якого правообмеження загальноправового характеру має підпорядковуватися досягненню цілей, які має судимість, основною з яких є попередження вчинення нових злочинів судимими особами». Тому слушно пропонує особливу увагу приділити тим загальноправовим обмеженням прав і свобод, які не спрямовані на виконання зазначеної цілі [25, с. 121]. Тобто складність полягає також у тому, що деякі загальноправові наслідки не відповідають правовій природі судимості.

Проти кодифікації виступає Г.Х. Шаутаєва, яка стверджує, що «загальноправові обмеження відносно деяких осіб із кримінальним минулим у ряді випадків не залежать від факту погашення або зняття судимості: соціальний аспект судимості набагато ширше кримінально-правового. Тому ніяка кодифікація не створить повної картини загальноправового значення факту судимості особи, яка мала місце в її минулому» [26, с. 13-14]. На нашу думку, така позиція є дещо хибною, оскільки загальноправові наслідки судимості належать до її змісту, а тому факт погашення або зняття судимості автоматично тягне за собою припинення й усіх її правообмежувальних наслідків. Тому ті законодавчі норми, що передбачають певні обмеження прав особи незалежно від факту припиненої судимості, суперечать самому призначенню інститутів погашення та зняття судимості. Не підтримує створення єдиного нормативно-правового акта й Є.О. Письменський, який вважає, що, по-перше, зазначена кодифікація ускладнить правозастосовну діяльність; по-друге, з погляду гарантій прав і свобод людини і громадянина важливо, щоб обмеження загальноправового характеру, пов'язані із судимістю, не суперечили принципам, закріпленим у Загальній декларації прав людини та Конституції України; по-третє, важливо чітко визначитися з тими обмеженнями, що можуть зазнавати судимі особи, виключивши їх із підзаконних актів і внівши відповідні зміни до інших законів, а також доповнити ті законодавчі акти, де є необхідність у встановленні нових обмежень [27, с. 40].

Насправді, слушним аргументом є лише перший із наведених. Інші повинні виконуватися незалежно від того, чи буде прийнято такий акт у майбутньому. Дійсно, це може вплинути на правозастосовну діяльність, але не лише в негативному сенсі, а й у позитивному, адже всі існуючі загальноправові наслідки судимості будуть міститися в єдиному офіційному документі, а не в чисельних законах і підзаконних актах.

На нашу думку, такий нормативно-правовий акт, виходячи з його змісту та призначення, повинен отримати назву Закон України «Про загальноправові наслідки судимості», адже стосуватися він буде виключно обмежень загальноправового характеру (кримінально-правові наслідки повною мірою відображені в чинному КК України). Якщо говорити про структуру майбутнього законодавчого акта, то він має складатися з 12 розділів. Перший буде стосуватися загальних положень і містити в собі обов'язково визначення загальноправових наслідків судимості, мету та підстави їх застосування. Розділи із другого по одинадцятий будуть стосуватися кожного виду загальноправових наслідків судимості окремо, відповідно до наведеної вище класифікації. Останній розділ повинен містити в собі наслідки погашення та зняття судимості в контексті відповідного автоматичного анулювання загальноправових обмежень із настанням факту припинення судимості.

Наостанок слід вказати, що систематизація завжди спрямована на полегшення правозастосовної діяльності. Єдине питання полягає в тому, чи можливо це зробити взагалі, зважаючи на ту велику кількість загальноправових наслідків судимості, яка наразі існує, на зовсім різні підстави їх застосування, належність до різних галузей права. Очевидна складність побудови такого законопроекту потребує досить довгої, ґрунтовної і складної підготовчої роботи щодо його створення.

Таким чином, можемо дійти наступних **висновків**. У дискусії щодо необхідності існування загальноправових наслідків судимості слушною є думка тих науковців, які виступають за їх збереження. Судимість, будучи спрямованою в першу чергу на перевірку досягнення, а також закріплення цілей покарання, в якості засобів досягнення такого закріплення використовує правообмежувальні наслідки судимості, в тому числі й загальноправові.

Лише вчинення умисного злочину визначає усвідомлену спрямованість особи на настання суспільно небезпечних наслідків її діяння, котрі виражаються не лише у шкоді, заподіяній суспільним відносинам, поставленим під охорону кримінального закону, а й повною мірою в усвідомленні негативних наслідків, які настануть для самої особи, серед яких й обмеження загальноправового характеру.

Загальноправові наслідки судимості закріплюються у чисельних нормативно-правових актах, що регулюють різні галузі права. Досить складним є процес їх систематизації, а відповідні класифікації є нічим іншим, як певною систематизацією таких наслідків, що в майбутньому може стати в нагоді під час створення законопроекту про правові наслідки судимості.

Припинення судимості на підставах, передбачених законом, завжди повинно означати і припинення всіх правообмежувальних наслідків, які мали місце до її анулювання. Інакше створюється певна колізія між ч. 1 ст. 88 КК України, що пов'язує момент припинення судимості з її погашенням або зняттям, та ч. 2 ст. 88 КК, яка передбачає існування загальноправових та кримінально-правових наслідків судимості. Тому ті законодавчі норми, які передбачають певні обмеження прав особи, незалежно від факту припинення судимості, суперечать самому призначенню інститутів погашення та зняття судимості.

Можливо запропонувати концепцію майбутнього законодавчого акта про загальноправові наслідки судимості, який міг би складатися з 12 розділів. Перший буде стосуватися загальних положень й обов'язково містити в собі визначення загальноправових наслідків судимості, мету та підстави їх застосування. Розділи із другого по одинадцятий будуть стосуватися кожного виду загальноправових наслідків судимості окремо, відповідно до наведеної вище класифікації. Останній розділ повинен містити в собі наслідки погашення та зняття судимості в контексті відповідного автоматичного анулювання загальноправових обмежень із настанням факту припинення судимості.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний Кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Письменский Е.А. Общеправовые последствия судимости / Е.А. Письменский // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – 2008. – № 1. – С. 135–150.
4. Письменський Є.О. Інститут судимості в кримінальному праві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Є.О. Письменський. – К., 2009. – 20 с.
5. Грамматчиков М.В. Судимость: исторический, уголовно-правовой и уголовно-исполнительный аспекты : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / М.В. Грамматчиков. – Красноярск, 2002. – 24 с.

6. Зельдов С.И. О понятии судимости / С.И. Зельдов // Правоведение. – 1972. – № 1. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.law.edu.ru/article/article.asp?articleID=188547>.
7. Голіна В.В. Судимість : монографія / В.В. Голіна. – Х. : Харків юридичний, 2006. – 384 с.
8. Абдурахманова А.А. Проблемы института судимости в уголовном праве России : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / А.А. Абдурахманова. – Махачкала, 2005. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://lawtheses.com/problemu-institutu-sudimosti-v-ugolovnom-prave-rossii>.
9. Расюк А.О. Судимість у кримінальному праві України : дис. кандидата юридичних наук : 12.00.08/ Расюк Анастасія Олександрівна. – К., 2012 – 289 с.
10. Расюк А.О. Судимість та правові наслідки її реалізації / А.О. Расюк // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – № 15. – С. 102–108.
11. Про державну службу : Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.
12. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4061-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №10-11. – Ст. 73.
13. Про аудиторську діяльність : Закон України № 3125-XII від 22 квітня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 22. – Ст. 184.
14. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України № 2232-XII від 25 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 385.
15. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України № 1835-III від 22 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 338.
16. Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.
17. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні : Закон України від 11 грудня 2003 р. № 1382-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 232.
18. Про господарські товариства : Закон України № 1576-XII від 19 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
19. Сімейний Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – Ст. 135.
20. Митрофанов І.І. Кримінально-виконавчі наслідки судимості / І.І. Митрофанов // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 258–264.
21. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 3-4. – Ст. 21.
22. Про попереднє ув'язнення : Закон України № 3352-XII від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 360.
23. Постанова Миколаївського окружного адміністративного суду від 5 жовтня 2012 року № 27919796 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/27919796>.
24. Постанова Ровеньківського міського суду Луганської області від 24 жовтня 2012 року № 27019669 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/27019669>.
25. Андрєєв А. Місце судимості в системі елементів кримінальної відповідальності: дискусійні аспекти / А. Андрєєв // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 1. – С. 118-121.
26. Шаутаева Г.Х. Судимість в уголовном праве и её правовое значение : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Г.Х. Шаутаева. – Ижевск, 2000. – 29 с.
27. Письменський С.О. Інститут судимості в кримінальному праві України : дис. кандидата юридичних наук : 12.00.08 / Письменський Євген Олександрович. – К., 2009 – 242 с.

